

Sygn. akt V KK 283/22

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w dniu 20 października 2022 r.
sprawy z wniosku **Z. R.**,
w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia,
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku,
z dnia 17 lutego 2022 r., sygn. akt II AKa 148/21,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku,
z dnia 8 lutego 2021 r., sygn. akt XI Ko 1294/20-On

postanowił

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 8 lutego 2021 r., sygn. akt XI Ko 1294/20-On, na podstawie 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. *o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (Dz.U. z 2015 r. poz. 1583) zasądził od Skarbu Państwa Wojskowego Sądu Garnizonowego w Poznaniu na rzecz Z. R:

1. zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z pozbawienia wolności w sprawie o sygn. akt So. W 132/82 Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w B. w kwocie

160.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (pkt I wyroku);

2. odszkodowanie za szkodę wynikłą z pozbawienia wolności w sprawie o sygn. akt So. W 132/82 Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w B. w kwocie 1.800 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (pkt II wyroku).

W pozostałym zakresie Sąd oddalił wniosek Z. R. (pkt III wyroku). Ponadto w wyroku Sąd I instancji zasądził od Skarbu Państwa Wojskowego Sądu Garnizonowego w Poznaniu na rzecz Z. R. tytułem kosztów ustanowienia pełnomocnika w postępowaniu kwotę 480 zł (pkt IV wyroku).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy Z. R., zaskarżając go w części, tj.:

- co do punktu I i punktu II w zakresie dotyczącym zasądzenia odsetek ustawowych od chwili uprawomocnienia się wyroku;

- co do punktu III oddalającego dalej idące żądanie wniosku o zadośćuczynienie, tj. ponad kwotę 160.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia na rzecz wnioskodawcy, zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 481 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 410 k.p.k., a z ostrożności procesowej obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 2 k.c. oraz art. 448 k.c., w zbiegu z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, poprzez ich błędną wykładnię. Stawiając powyższe zarzuty, szczegółowo opisane w apelacji, skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie w punkcie I i II odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

2. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy:

- dodatkowej kwoty 2.120.644,40 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez wnioskodawcę krzywdę na skutek niesłusznego pozbawienia wolności w okresie od 06.02.1982 r. do 10.02.1983 r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

względnie

3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł również Wojskowy Sąd Garnizonowy w Poznaniu, zaskarżając go w punkcie 1,2 i 4, zarzucając obrazę przepisów postępowania mających wpływ na treść wyroku, tj. art. 67 § 2 k.p.c. oraz obrazę przepisów prawa materialnego, tj. § 3 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych zasad planowania i prowadzenia gospodarki finansowej oraz działalności inwestycyjnej sądów wojskowych. Podnosząc powyższe zarzuty, które zostały szczegółowo opisane w apelacji, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyjęcie, że podmiotem, od którego zasądza się należności określonego w pkt I, II i IV wyroku, jest Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Gdańsku.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 17 lutego 2022 r., sygn. akt II AKa 148/21, zmienił zaskarżony wyrok w punktach I, II i IV w ten sposób, że ustalił, iż zobowiązanym podmiotem do wypłaty w imieniu Skarbu Państwa zadośćuczynienia, odszkodowania i kosztów zastępstwa procesowego jest Sąd Okręgowy w Gdańsku, w pozostałym zakresie utrzymując w mocy wyrok Sądu I instancji.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł pełnomocnik wnioskodawcy Z. R., zaskarżając go w zakresie zasądzzonego zadośćuczynienia, zarzucając:

1. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (w dalszej części ustawa lutowa, ustawa rehabilitacyjna), które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez sąd odwoławczy całości wnioskowanej kwoty zadośćuczynienia, pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia, w sytuacji, gdy zastosowany przez sąd odwoławczy oraz przyjęty przez Sąd I instancji sposób miarkowania przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia odbiegał w rażący sposób od zasadnych w tym wypadku reguł, a całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz wnioskodawcy wyższej kwoty zadośćuczynienia,

2. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez Sąd odwoławczy pełnej kwoty zadośćuczynienia, pomimo wykazania podstaw do jej zasądzenia, w sytuacji gdy zastosowany przez Sąd odwoławczy sposób miarkowania przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia odbiegał w rażący sposób od zasadnych w tym wypadku reguł, a całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz wnioskodawcy wyższej kwoty zadośćuczynienia,

3. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędne ich zastosowanie skutkujące uznaniem, iż w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez Z. R. jest kwota 160.000,00 zł, podczas gdy Sąd II instancji nie uwzględnił we właściwy sposób wszystkich istotnych zindywidualizowanych okoliczności, które w sposób wyjątkowy miały wpływ na wymiar krzywd wnioskodawcy, a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, tj. okoliczności osadzenia i warunków, w jakich został on pozbawiony wolności, długotrwałości izolacji (6 lutego 1982 r. - 10 lutego 1983 r.), braku kontaktów z rodziną zastraszania, skutków zdrowotnych i psychicznych osadzenia co doprowadziło do poczucia rażącej niesprawiedliwości przez wnioskodawcy dodatkowo na skutek zasądzenia powyżej wskazanej symbolicznej kwoty zadośćuczynienia w wysokości niewspółmiernie niskiej - w stosunku do rozmiaru krzywdy doznanej przez Z. R.,

4. rażące naruszenie art. 7 k.p.k., polegające na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią, gdyż zdaniem Sądu mającego na uwadze względy słuszności jest ona kwotą proporcjonalną do doznanej krzywdy, podczas gdy w istocie jest kwotą nieadekwatną do okoliczności niniejszej sprawy, skutkiem czego było zasądzenie zaniżonej w stosunku do znacznego rozmiaru krzywdy doznanej przez wnioskodawcę kwoty zadośćuczynienia, co prowadzi do poczucia rażącej niesprawiedliwości wobec Z. R. z powodu skazania za działania niepodległościowe, stanowiące kluczową aktywność w jego życiu,

5. naruszenie art. 481 § 1 k.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie postawionego zarzutu obrazy prawa materialnego, poprzez nieprzyznanie od zasądzonych sum odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, pomimo iż takie żądanie zostało zgłoszone we wniosku inicjującym postępowanie.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt. II i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację Prokurator Okręgowy w Gdańsku wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna w stopniu oczywistym, co skutkowało jej oddaleniem w trybie art. 535 § 3 k.p.k. na posiedzeniu.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że skarżący nieprawidłowo sformułował zarzuty kasacyjne. Sąd odwoławczy w sprawie nie stosował bowiem ani art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. *o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (dalej: ustawa lutowa), ani art. 7 k.p.k., ani art. 481 § 1 k.c. Truizmem jest zaś twierdzenie, że skoro Sąd odwoławczy przepisów tych nie stosował (ani nie był zobowiązany do ich stosowania), to nie mógł ich również naruszyć.

Wypada w tym miejscu podzielić stanowisko Sądu Najwyższego, którego zdaniem „W kasacji można podnieść wyłącznie zarzut rażącego naruszenia prawa odnosząc go do orzeczenia sądu odwoławczego. Zarzut ten z istoty rzeczy może dotyczyć tych norm prawnych, które były (lub powinny być) przez sąd stosowane. W sytuacji, kiedy sąd odwoławczy nie orzeka reformatoryjnie, nie stosuje prawa materialnego, bowiem nie korzysta z wynikającej z tego prawa kompetencji do stwierdzania winy i wymierzenia kary. Utrzymując wyrok w mocy lub uchylając go i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania działa na podstawie przepisów prawa procesowego, oceniając według określonego w tych przepisach standardu kontroli odwoławczej, zawarte w środku zaskarżenia zarzuty” (zob. postanowienie SN z dnia 6 kwietnia 2022 r., sygn. akt IV KK 75/22).

Tymczasem skarżący w zarzutach nie stawia zarzutu nieprawidłowej kontroli instancyjnej poprzez obrazę art. 433 § 2 k.p.k. lub art. 457 § 3 k.p.k. powiązanego z przepisami, których naruszenie skarżący podnosił w apelacji. Uwaga ta znajduje zastosowanie zarówno do podnoszonego w kasacji zarzutu obrazy prawa materialnego (art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, art. 481 k.c.), jak i zarzutu naruszenia prawa procesowego (art. 7 k.p.k.). Skoro Sąd odwoławczy uznał zarzuty pełnomocnika wnioskodawcy Z. R. za niezasadne, to nie zastosował wprost przepisów prawa materialnego będących podstawą przypisania oskarżonemu odpowiedzialności karnej (zob. postanowienie SN z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt III KK 386/21). Jeśli zaś chodzi o naruszenie art. 7 k.p.k., to nie było ono możliwe, skoro w realiach sprawy Sąd odwoławczy nie prowadził postępowania dowodowego i nie czynił na tej podstawie własnych ustaleń faktycznych (zob. np. postanowienie SN z dnia 26 lutego 2021 r., sygn. akt V KK 126/20).

Niezależnie od powyższego trafnie wskazał w odpowiedzi na kasację Prokurator Okręgowy w Gdańsku, że sądy obu instancji w sposób należyty wyjaśniły, z jakiego powodu zadośćuczynienie zasądzone skarżącemu powinno wynosić 160.000 złotych. Jak przyjmuje się w orzecznictwie, „sfera decyzji co do wysokości zadośćuczynienia cechuje się znacznym zakresem swobodnej oceny sądu, a luz decyzyjny w tym zakresie wynika z niematerialnego charakteru krzywdy przy wieloaspektowości okoliczności, które należy wziąć pod uwagę. Zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny w postępowaniu kasacyjnym wyłącznie wtedy, gdy orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady ustalenia wysokości tego świadczenia. Praktycznie rzecz ujmując ma to miejsce tylko przy ustaleniu kwoty symbolicznej” (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 4 kwietnia 2022 r., sygn. akt II KK 113/22; z dnia 13 stycznia 2022 r., sygn. akt IV KK 650/21). Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, Sąd ten oceniając zarzuty apelacyjne wnioskodawcy wziął pod uwagę zarówno długość pozbawienia wolności, warunki występujące w zakładzie karnym, fakt rozłąki z najbliższymi, ale również brak wykazanych przez wnioskodawcę dalej idących skutków pozbawienia wolności już po opuszczeniu zakładu karnego. To doprowadziło Sąd do uprawnionego w realiach sprawy wniosku, że wysokość zadośćuczynienia – która, obiektywnie rzecz biorąc, nie jest symboliczna – stanowi

odpowiednią rekompensatę za fakt niesłusznego pozbawienia wolności wynikającego z działalności niepodległościowej. W szczególności nie sposób przyjąć, by sposób przeprowadzenia kontroli odwoławczej przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku prowadził do naruszenia zasady adekwatnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w stopniu rażącym.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak na wstępie.

[as]